

РЕЗЮМЕ

С. Э. Генкал. Организация модульного обучения в профильных классах биологической направленности.

В статье исследовано внедрение модульного обучения в профильных классах биологической направленности. Рассмотрены структура, дидактические возможности, формы, методы, средства модульного обучения биологии и условия эффективного его использования.

Ключевые слова: модульное обучение, учебный модуль, комплексная дидактическая цель, интегрированная дидактическая цель, локальная дидактическая цель, учебный элемент урока.

SUMMARY

S. Genkal. Organization of the module education in specialized classes of biological orientation.

The article is dedicated to the implementation of the module education in specialized classes of biological orientation. The structure, didactic possibilities, forms, methods of the module education of biology and conditions of its effective usage are described in this article.

Key words: module education, learning module, complex didactic aim, integrated didactic aim, learning element of the lesson.

УДК: 371.26:371.32:004-057.874.(045)

Н. В. Дегтярова

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ДОЦІЛЬНІСТЬ ПОЄДНАННЯ РІЗНИХ ФОРМ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ В СТАРШИХ КЛАСАХ

У статті зроблено спробу довести необхідність поєднання різних форм контролю знань для підвищення якості навчально-пізнавальної діяльності учнів при навчанні інформатики в старших класах. Пропонується використання комплексних завдань, що дозволять об'єктивно оцінити знання, вміння та навички учня, а також дозволить вчителю вчасно коригувати методи навчання.

Ключові слова: контроль знань, письмове, усне опитування, тестування, комплексні завдання.

Постановка проблеми. У методиці навчання інформатики, як і в педагогіці в цілому, постійна увага приділяється забезпеченню якісного засвоєння знань. Для цього удосконалюється зміст освіти, розробляються нові методи, досліджуються організаційні форми навчання.

Стрімкі темпи зростання обсягу знань й обмеження можливостей їх засвоєння дитиною в період навчання є основною суперечністю системи освіти. Ця суперечність вимагає від учня вміння навчатися, самостійно здобувати знання, опановувати новий матеріал [1, 19]. Розвиток комп'ютерної техніки, задовільна забезпеченість нею загальноосвітніх навчальних закладів, принаймні в містах, можливість використання її під

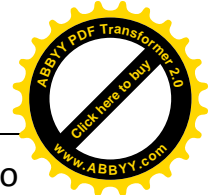
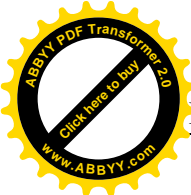
час вивчення будь-якої дисципліни, введення методу проєктів, завдяки можливості користування більшістю учнів персональними комп'ютерами вдома – все це полегшує роботу вчителя і в той же час загострює проблему правильного вибору методу навчання, форми контролю знань на кожному окремому уроці, вимагає вироблення системи перевірки рівнів засвоєння з урахуванням специфіки дисципліни. Кожен із сучасних вчителів повинен вміти вірно вибрати технологію навчання, розробити власну методику [10, 11].

Система сучасного контролю не відповідає вимогам підготовки освіченої компетентної людини. Формальне ставлення до оцінювання приводить здебільшого до бажання учнів закрити вдало чверть, рік, закінчити навчання, а не отримати якісні знання, навчитись їх використовувати в професійних ситуаціях. Сьогодні вчителі намагаються розвинути вміння учня розв'язувати нестандартні завдання, що максимально наближені до життєвих ситуацій. У педагогів постає проблема організації і здійснення контролю навчально-пізнавальної діяльності учнів при спрямованості освітнього процесу на розвиток у них ключових компетентностей. У сучасних дослідженнях це пояснюється недостатньою розробленістю сучасних науково-обґрунтованих технологій контролю, а також використанням одноманітних форм та методів перевірки знань, умінь, навичок учнів в масовій школі [7, 3].

Отже, недостатня розробленість теоретичних аспектів використання різних форм контролю знань з інформатики, практична необхідність створення комплексу зазначених завдань, гострота та значущість даного питання визначили вибір теми нашого дослідження.

Мета статті – вироблення системи опитування таким чином, щоб репродуктивна діяльність була не єдиною при опануванні знань учнями навчального матеріалу.

Як відомо, репродуктивні завдання також повинні використовуватись у практиці кожного вчителя, для первинного закріплення вивченої теми, отримання базових знань, фундаменту, який дозволить учню в подальшому виконувати творчі завдання. Необхідно зазначити, що зустрічаються вчителі масової школи, які вважають такі форми контролю застарілими і приділяють увагу виключно тестуванню та методам активного та інтерактивного навчання, які і оцінюють. Проте лише система контролю знань, умінь та навичок, в якій використовуються і

репродуктивні, і творчі задачі та нестандартні завдання, призведе до ефективного засвоєння навчального матеріалу.

Вчитель повинен вчасно коригувати методи навчання в залежності від ступеня засвоєння матеріалу: вчасно ускладнити репродуктивні завдання чи, навпаки, повторити, закріпити ще раз, роз'яснити, проаналізувати помилки.

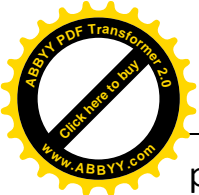
Отже, необхідність вироблення системи контролю знань, вмінь, навичок при навчанні учнів інформатики, застосовуючи доцільні форми контролю знань в залежності від рівня засвоєння учнями матеріалу, є актуальною. І метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування доцільності поєднання різних форм контролю знань при навчанні інформатики для підвищення якості навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Аналіз актуальних досліджень. Питаннями контролю знань, проблем удосконалення форм контролю, дослідження тестових методик контролю займалися такі вчені та методисти, як: Ш. О. Амонашвілі, Ю. К. Бабанський, К. М. Гуревич, Л. М. Дибкова, М. Б. Євтух, М. І. Жалдак, Н. Б. Копняк, Е. В. Лузік, О. С. Масалітіна, Н. В. Морзе, Є. І. Петровський, О. Д. Погрібна, Ю. С. Рамський, М. М. Фіцула та інші.

Розглянемо форми контролю знань за розробкою Н. В. Морзе

- усна;
- письмова;
- лабораторна або практична робота на комп'ютері;
- інтерв'ю;
- тестування;
- самооцінка;
- ігрові методи оцінювання.

Зазвичай, усна форма перевірки знань на заняттях з інформатики полягає в опитуванні біля дошки, фронтальному опитуванні, при застосуванні ігрових форм навчання. Фронтальний метод не відповідає сучасним вимогам перевірки знань, оскільки необхідно організувати роботу класу так, щоб всі учні були уважними, задіяними в опитуванні та не відволікали інших. Однак вчитель повинен вчити учнів ставити запитання, знаходити відповіді на них, створювати мотивацію до навчання, вибудовувати власне знання [10, 12]. Інформатика, як і будь-яка інша шкільна дисципліна, повинна сприяти розвитку в учнів навичок мислення, процес навчання повинен бути спрямований на зміни у рівнях

розумової діяльності: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінювання [13, 10]. А для цього слід будувати з учнями діалог, що передбачає усну форму спілкування. Також це стосується й письмової форми перевірки знань, яка може бути у вигляді самостійних робіт, диктантів, контрольних робіт, виконанням домашнього завдання, складання програм, розв'язування творчих завдань тощо.

Існує велика кількість розробок, наукових досліджень з питання методики створення та використання тестів. Здебільшого автори переконують в необхідності використання тестів як поточного та підсумкового контролю. Переваги такої форми контролю знань очевидні: зручність використання, особливо для вчителя інформатики, який має доступ до комп'ютерної техніки постійно; оперативність результатів; краще ставлення учнів до тестів, ніж до інших форм контролю знань тощо. До того ж, існуючі види тестів (відкритого типу – на доповнення, з вільною відповіддю; закритого типу – на встановлення відповідності, з альтернативною відповіддю та інші) дають змогу вчителю перевірити не лише основні теоретичні знання, але й отримати загальне уявлення про основні вміння та навички учнів, як наприклад, алгоритм досягнення певного результату. Однак існують і моменти, коли тестування не забезпечує відображення рівня засвоєння знань.

Виклад основного матеріалу. Як вже зазначалось, фундамент знань, вмінь, навичок, що буде побудований спільними зусиллями вчителя і учня, повинен витримати навантаження розвитку умінь учня в нетипових ситуаціях. І тут необхідно зазначити, що творчість не можна перевірити тестуванням, для цього необхідні практичні, нестандартні завдання, проекти. При підготовці останніх учні використовують також і електронні джерела, пошукові системи, енциклопедичні сайти. Постає питання достовірності, повноти та актуальності даних відомостей [12, 55]. Учень, особливо старшокласник, повинен вміти відрізняти і доводити об'єктивність джерела, достовірність матеріалу, вміти довести свою думку.

Отже, репродуктивні завдання можна і необхідно подавати у вигляді тестів. При цьому заощаджується час, проводиться швидкий моніторинг досягнень учнів, вчасно коригуються методи навчання вчителем, визначається потенціал розв'язування творчих завдань. Творчі завдання доцільно подати, наприклад, письмовими роботами, практичними презентаціями, усним захистом проектів тощо.

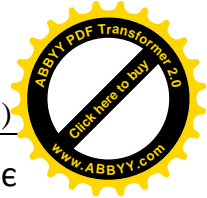
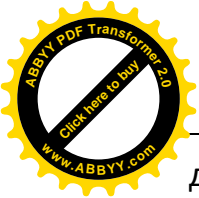
Переваги та недоліки конкретних форм контролю знань подані в табл. 1.

Таблиця 1

Форма контролю	Переваги	Недоліки
Усна	Забезпечує навчання учня активно проявляти свої знання, формулювати власну думку, будувати доведення логічно; особливо актуальна при вивченні алгоритмізації та програмуванні.	Не забезпечується об'єктивність, не відповідає критеріям валідності та надійності, витрачається час лише на одного учня, при цьому слід організовувати роботу інших
Письмова	Участь беруть всі учні класу, аналогічно усній формі опитування забезпечує отримання тих же вмінь та навичок при формулюванні думок, досягнень та обґрунтуванні тверджень.	Не забезпечується об'єктивність, не відповідає критеріям валідності та надійності.
Тестування	Забезпечується об'єктивність, швидкий моніторинг рівня знань всього класу, отримання оцінок одразу після закінчення тесту, валідність та надійність залежать від професійності вчителя при складанні тестів.	Опитування доцільно проводити лише при можливості посадити кожного учня за комп'ютер окремо, тобто при поділі класу на підгрупи; можливі випадки вгадування, граматичних підказок, надмірна складність, використання тестових запитань одного типу.

Вищесказане дозволяє погодитись з тією думкою, що всі форми контролю мають право на існування і застосування на уроках інформатики, в залежності від теми, профільної спрямованості класу, інших показників. У своєму дослідженні М. Б. Євтух, Е. В. Лузік, Л. М. Дибкова зауважують: «... для оцінювання навчальних досягнень в країнах Західної Європи виділяють три етапи, що характеризують рівні досягнень тих, хто навчається. На першому етапі учні повинні продемонструвати свої знання, а також сформулювати вміння та навички. Мета другого етапу (інтеграційного) полягає у перевірці того, як інтегруються знання та вміння для виконання їх у новій нетиповій ситуації. Третій етап (або вищий рівень системи контролю) присвячений перевірці здатності учнів швидко та ефективно застосовувати отримані знання в реальних життєвих ситуаціях» [4, 67–68].

У навчальних програмах для загальноосвітніх навчальних закладів чітко визначаються знання, вміння і навички, які учень повинен

демонструвати при оцінюванні. Так, наприклад, **середній** рівень знань має учень, який «значну (більше половини) частину навчального матеріалу може відтворити *репродуктивно*; може з допомогою вчителя виконати *просте* навчальне завдання; має елементарні, нестійкі навички роботи на комп'ютері», а для отримання більш високої оцінки цього ж рівня учень повинен бути «*знайомий* з основними поняттями навчального матеріалу; може самостійно відтворити значну частину навчального матеріалу і робити *певні* узагальнення; *уміє за зразком* виконати просте навчальне завдання; має стійкі навички виконання *основних* дій з опрацювання даних на комп'ютері» [8, 112]. Відповідно до цього можна перевірити учня за допомогою зручного і швидкого тестування.

Отримати одну з оцінок, що відповідають **достатньому** рівню знань, може учень, який «вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; *уміє* узагальнювати і систематизувати навчальний матеріал; самостійно виконує передбачені програмою навчальні завдання; самостійно знаходить і виправляє допущені помилки; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання навчального завдання; вільно володіє клавіатурою» [8, 113]. І тут, очевидно, тестування недостатньо, необхідні завдання, що відображатимуть знання учня більш повно.

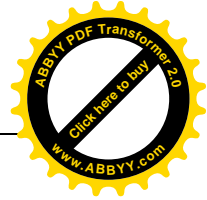
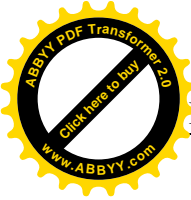
На нашу думку, відповідно до рівня навчальних досягнень, можна запропонувати таку структуру завдань для оцінювання знань:

- тестування – показник середнього рівня (оцінки «4», «5», «6»);
- практичні завдання інтеграційного характеру – достатній рівень (оцінки «7», «8», «9»);
- творчі завдання, включаючи компетентнісні – високий рівень (оцінки «10», «11», «12»).

Такі комплексні завдання, що будуть містити різні форми контролю, будуть відображати знання учня в повній мірі, надавати змогу застосувати принцип диференційованого підходу. А систематичне їх використання дозволить сформувати міцну теоретичну базу знань учнів, вироблення практичних навичок та вмінь.

Висновки. Узагальнюючи все вищевикладене, приходимо до таких висновків:

- застосовуючи різні форми контролю можна говорити про об'єктивну та повну картину рівня знань учня, що неможливо досягти,

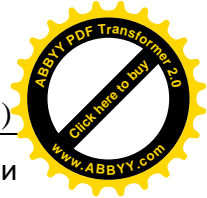
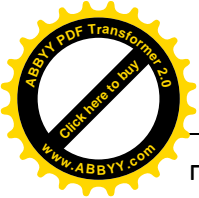

використовуючи лише одну з них;

- будь-яка форма контролю знань вимагає від вчителя професійності та майстерності, наприклад, при складанні тестів, формулюванні задач, визначенні тем проєктів;
- необхідно виробити систему контролю знань, вмінь, навичок при навчанні учнів інформатики, застосовуючи доцільні форми контролю знань в залежності від рівня засвоєння учнями матеріалу, кількості годин, яка відводиться на ту чи іншу тему, її складності для розуміння учнями тощо;
- пропонується використання комплексних завдань, які містять у собі тестування для оцінювання середнього рівня знань; практичні завдання інтеграційного характеру, які відповідають засвоєнню учнем матеріалу на достатньому рівні; високий рівень знань демонструє той учень, який розв'язує творчі, компетентнісні завдання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голуб Є. С. Мета середньої освіти: інформаційна культура чи комп'ютерна грамотність? / Є. С. Голуб // Педагогічні науки: Збірник наукових праць. Частина третя. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008 – С. 17–22.
2. Дегтярьова Н. В. Про актуальність використання комплексного контролю знань з інформатики / Н. В. Дегтярьова // Від творчого пошуку – до професійного становлення: Збірник матеріалів науково-практичної конференції молодих науковців. – Суми : СОІППО, 2010. – С. 12–13.
3. Єгорова М. Е. Контроль знань на уроках інформатики / М. Е. Єгорова // Комп'ютер в школі та сім'ї. – 2001. – № 4. – С. 11–14.
4. Євнух М. Б. Інноваційні методи оцінювання навчальних досягнень : монографія / М. Б. Євнух, Е. В. Лузік, Л. М. Дибкова. – К. : КНЕУ, 2010. – 248 с.
5. Жалдак М. І. Деякі методичні аспекти навчання інформатики в школі та педагогічному університеті / М. І. Жалдак // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: Зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. – Вип. 9. – С. 3–14.
6. Жалдак М. І. Інститут інформатики НПУ імені М. П. Драгоманова: історія і сьогодення / М. І. Жалдак, Ю. С. Рамський, В. П. Сергієнко // Комп'ютер в школі та сім'ї. – 2009. – № 2. – С. 42–49.
7. Масалітіна О. С. Педагогічні умови застосування тестів / О. С. Масалітіна / 13.00.01: Дис. ... канд. пед. наук. – Х., 1999. – 221 с.
8. Морзе Н. В. Методика навчання інформатики: Частина I. Загальна методика навчання інформатики / Н. В. Морзе. – Київ.: Навчальна книга. 2003. – 256 с.
9. Морзе Н. В. Методика навчання інформатики Частина II. Методика навчання інформаційних технологій / Н. В. Морзе. – К.: Навчальна книга. 2003. – 288 с.
10. Рамський Ю. С. Зміни в професійній діяльності вчителя в епоху інформатизації освіти / Ю. С. Рамський // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: Зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – № 5(12). – С. 10–12.
11. Фіцула М. М. Педагогіка: Навч. посіб. Вид. 2-ге, випр., доп. / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2007. – 560 с.
12. Шевченко О. М. Проблеми використання енциклопедичних сайтів

глобальної мережі Інтернет / О. М. Шевченко, Н. В. Дегтярьова // Актуальні проблеми сучасної науки: Збірник наукових праць магістрантів. – Суми : СОІППО, 2009. – С. 54–55.

13. Intel Навчання для майбутнього. – К. :Видавнича група BHV, 2004. – 416 с.

РЕЗЮМЕ

Н. В. Дегтярева. Целесообразность объединения разных форм контроля знаний на уроках информатики в старших классах.

В работе сделана попытка доказать необходимость использования различных форм контроля знаний для повышения качества учебно-познавательной деятельности учеников при изучении информатики в старших классах. Предлагается использование комплексных заданий, которые позволят объективно оценить знания, умения и навыки ученика, а также позволит учителю вовремя корректировать методы обучения.

Ключевые слова: контроль знаний, устный, письменный опрос, тестирование, комплексные задания.

SUMMARY

N. Degtjarjova. Association expediency of knowledge control different forms on the informatics lessons in senior classes.

In this work is given a try to prove the necessity of different forms application of knowledge control for upgrading of educational-cognitive students activity at the informatics study in senior classes. The necessity of the complex tasks use, which will allow objectively to estimate knowledge, abilities and skills of students, is proved, and also to correct the teaching methods to the teacher.

Key words: knowledge control, verbal, writing questions, text making, complex tasks.

УДК 37(09).315.6

А. М. Залізняк

Уманський державний педагогічний університет

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті висвітлено погляди відомих українських та російських мислителів на моральне виховання підростаючого покоління. Здійснено теоретичний аналіз педагогічних праць видатних мислителів. Обґрунтовано важливість актуалізації педагогічних праць для сучасного дошкільного навчального закладу.

Ключові слова: виховання, моральне виховання, мислителі, мета і завдання морального виховання.

Постановка проблеми. Жодна із педагогічних проблем не набула такого важливого значення, жодна не викликає стільки дискусій і навіть непорозумінь, як проблема морального виховання.

Моральне виховання має свою специфіку, сутність якої полягає в тому, що воно здійснюється безперервно. Завдяки моральному вихованню перебудовується сама людська особистість відповідно до моральних цінностей, які відображають суспільні відносини, правила та норми поведінки людей.